

Wordt 2009 een crisisjaar voor de Vlaamse arbeidsmarkt?

De voorbije maanden regende het doemberichten over de financiële en economische crisis. Het consumentenvertrouwen zakte tot het laagste niveau sinds 1993, niet toevallig de periode van de laatste grote economische crisis die ons land doormaakte. 2009 kondigt zich dan ook aan als een bijzonder moeilijk jaar. Met het oog op deze onzekere toekomst blikken we in dit kwartaalbericht terug op de impact op de arbeidsmarkt van de voorgaande economische crisissen sinds begin jaren '80.

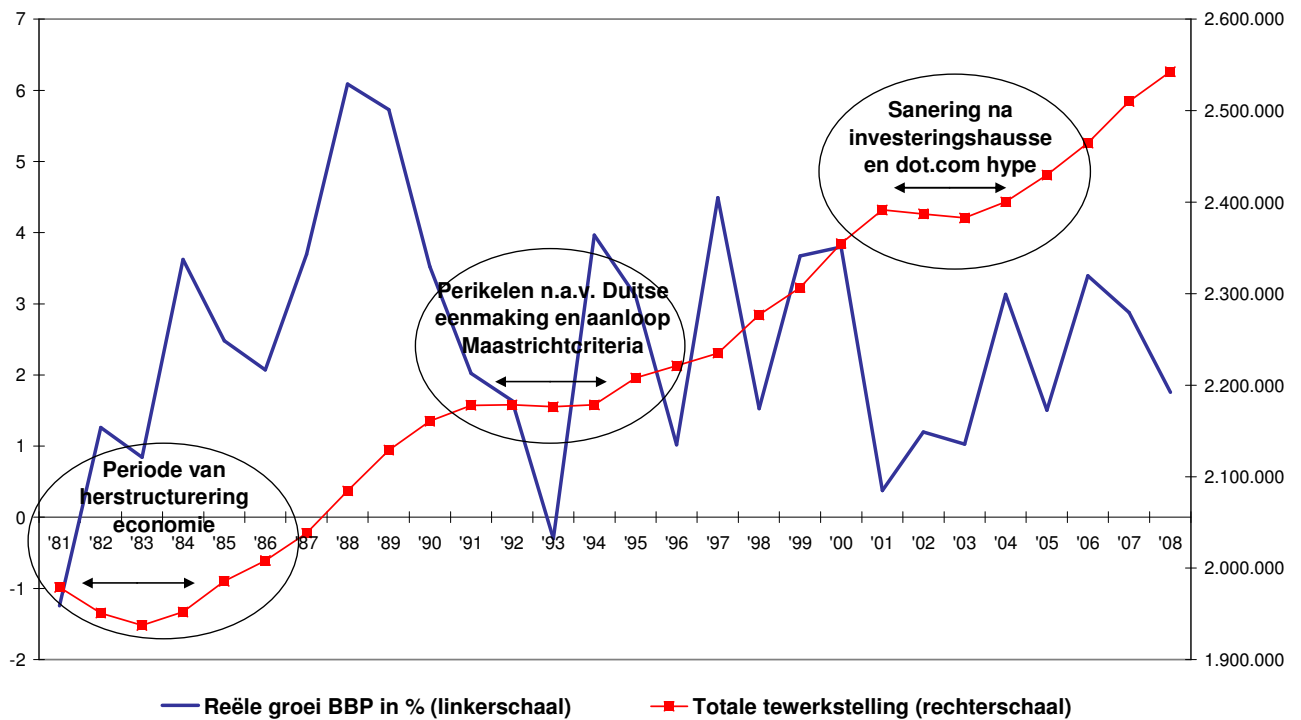
De economie krimpt in 2009

De media berichten bijna dagelijks over herstructureringen en faillissementen van bedrijven wereldwijd. Sinds september gingen hierbij reeds honderdduizenden jobs verloren. De Europese economie is sinds kort officieel in recessie, na een negatieve groei van -0,2% in het tweede en derde kwartaal van 2008. De impact van de economische crisis is niet in elk land even groot. In het tweede en derde kwartaal van 2008 groeide de Belgische economie nog met respectievelijk 0,3% en 0,1%. België deed het totnogtoe dus iets beter dan de andere grote Europese economieën. De Nationale Bank van België (NBB) raamt de totale Belgische economische groei in 2008 op 1,4%, in het laatste kwartaal van 2008 is er voor het eerst sprake van een negatieve groei. Ook voor het eerste kwartaal van 2009 wordt een krimp voorspeld, waarna een beperkt herstel zou worden ingezet. Volgens de Nationale Bank en het Federaal Planbureau zal de Belgische economie in 2009 krimpen met -0,2% tot -0,3%.

In het Vlaams Gewest wordt de economische groei voor 2009 geraamd op -0,2%¹. Doorgaans wordt het Vlaams Gewest met haar open economie zwaarder getroffen door een economische crisis, maar door de financiële aard van de huidige crisis zou de impact ditmaal groter zijn in het Brussels Gewest, omwille van de hoge concentratie banken en andere financiële instellingen. De onderstaande grafiek schetst het grillige verloop van het Vlaamse bruto binnenlands product in volume sinds 1981, samen met de veel gelijkmatigere evolutie van de Vlaamse werkgelegenheid. Het Vlaams Gewest kende sinds 1980 slechts 2 jaren met een negatieve groei: 1981 (-1,2%) en 1993 (-0,3%), enkel de crisis van begin jaren '80 ging gepaard met een substantieel verlies van ongeveer 40.000 jobs.

¹ Snelle raming op basis van HERMREG-vooruitzichten (december 2008).

Figuur 1: Economische groei en totale werkgelegenheid in het Vlaams Gewest, 1981-2008

Bron: Studiedienst Vlaamse Regering, obv HERMREG-databank

Lessen uit het verleden

De grafiek illustreert twee belangrijke zaken. Enerzijds herstelt de economische groei zich in regel vrij snel na een recessie. Anderzijds duurt het dan ongeveer drie jaar vooraleer ook de werkgelegenheid echt terug aantrekt. Indien de huidige economische crisis hetzelfde patroon volgt als deze uit het recente verleden (wat niet gegarandeerd is), kunnen we verwachten dat de economische groei zich vanaf 2010 opnieuw zal herstellen. De economische prognoses van het IMF, de Europese Commissie en de OESO wijzen alvast in die richting. Ook de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) deelt momenteel die mening voor wat betreft het Vlaamse Gewest.

De evolutie van de Vlaamse werkgelegenheid zal in 2009 allicht stagneren, en zal enige tijd vereisen om weer op snelheid te komen. De Vlaamse arbeidsmarkt kampt momenteel met een relatief grote krapte, i.e. een beperkt aantal werkzoekenden voor een groot aantal openstaande vacatures. Bedrijven die de gevolgen van de crisis ondervinden snoeien eerst in hun vacatures, vooraleer ze overgaan tot naakte ontslagen. Daarnaast wordt het stelsel van tijdelijke werkloosheid ook vaak gebruikt als buffer. De Nationale Bank van België verwacht dat de groei van het aantal werkenden in de loop van 2009 zal stilvallen.

De gevolgen van de economische crisis worden stilaan zichtbaar in de werkloosheidscijfers. In november 2008 was er na een jarenlange daling voor het eerst een stabilisatie van het aantal werkzoekenden in het Vlaams Gewest. Bij de prioritaire kansengroepen (allochtonen, arbeidsgehandicapten, kortgeschoolden en 50-plussers) is de werkloosheidstoename reeds ingezet. In de loop van 2009 verwachten we dan ook een nieuwe toename van de werkloosheid in Vlaanderen.

De industrie krijgt de zwaarste klappen

Het jobverlies is momenteel het meest uitgesproken in de verwerkende nijverheid. Het aantal faillissementen in de industrie en het daarmee gepaard gaande jobverlies lag in de eerste drie kwartalen van 2008 reeds hoger dan normaal in een heel jaar. De malaise in de industrie zal vermoedelijk ook in 2009 aanhouden, om pas vanaf 2010 in rustiger vaarwater te komen. Of al de verloren banen dan ook opnieuw gecreëerd zullen worden, is erg onzeker. De industriële sectoren verliezen immers reeds langer terrein in Vlaanderen door de tertiaïsering van de economie en de grotere internationale concurrentie in de industrie.

De jobcreatie van de voorbije jaren (gemiddeld +25.000 banen per jaar in het Vlaams Gewest) werd voornamelijk gerealiseerd in de dienstensectoren. Ook nu zien we dat het aantal vacatures die VDAB ontvangt vanuit de openbare diensten nog gestegen is, in de marktdiensten stabiliseert het aantal vacatures (wel een daling in de uitzendsector), in de industrie is het aantal vacatures ten opzichte van 2007 sterk gedaald. Ook in de dienstensector (goed voor 2/3^e van de totale Vlaamse werkgelegenheid), zal de vacaturemarkt in 2009 op een veel lager pitje draaien. Een substantieel jobverlies is in de dienstensector eerder onwaarschijnlijk, maar niet uitgesloten in het licht van de aard en omvang van de huidige economische en financiële crisis.

Besluit

2009 wordt een moeilijk jaar voor de Vlaamse economie en arbeidsmarkt. De diverse instellingen (IMF, OESO, EC, NBB, FPB, SVR) verwachten een lichte krimp van de Belgische en Vlaamse economie in 2009. Een blik op het verleden leert ons dat een economische recessie niet per definitie gepaard gaat met plots en massaal jobverlies in alle sectoren, al verwachten we in 2009 wel een stijgende werkloosheid en zal het allicht nog enkele jaren duren vooraleer de jobgroei in Vlaams Gewest terug zal hernemen.

Het Departement WSE houdt de indicatoren over economische groei, werk en werkloosheid nauwlettend in de gaten. U kan deze cijfers op de voet volgen op www.werk.be. U vindt hier ook het trendrapport 2008, waarin het kanteljaar 2008 uitvoerig besproken wordt.